

Haris Silajdžić*

NASTANAK I VRSTE KOLONIJALNIH SUDOVA U SJEVERNOJ AMERICI

UDK: 347.962 : 325.54 (7)
DOI: 10.31141/zrpf.2022.59.146.853
Stručni rad
Primljeno: 24. 3. 2022.

U radu će biti prikazan sudski sistem u kolonijama na teritoriji Sjeverne Amerike. Nakon kratkog uvoda, u sklopu prvog dijela rada objašnjeni su načini formiranja sudova unutar kolonija na teritoriji Sjeverne Amerike. S tim u vezi važno je istaći da su sudovi formirali na tri načina od kojih će, svaki ponaosob biti pojašnjen u radu. U okviru drugog dijela rada objašnjene su vrste sudova unutar kolonija i objašnjene su određene sličnosti i razlike u odnosu sa istim sudovima u Engleskoj. Cilj ovog rada je predstaviti načine nastanka sudova, uz predstavljanje primjera, u kolonijama na teritoriji Sjeverne Amerike, a nadalje, svrha ovog rada je prikazati vrste sudova koje su egzistirale na novonastaloj teritoriji. Rad predstavlja historijski prikaz nastanka i vrste sudova u kolonijalnom periodu, te su za izradu ovog rada korištene historijska i komparativna metoda. Korištenjem historijske metode prikazan je način nastanka i vrste sudova u kolonijama, dok su komparativnom metodom prikazane su sličnosti i razlike u odnosu na pojedine sudove u Engleskoj. Pored toga, autor je koristio opće naučne metode poput klasifikacije, analize, generalizacije, konkretizacije i deskripcije. Na kraju rada su izvedeni relevantni zaključci u kojima se sumiraju rezultati istraživanja i navode kritički osvrti na ista.

Ključne riječi: *kolonije u Sjevernoj Americi, nastanak sudova, vrste sudova, način formiranja od strane guvernera, način formiranja od strane predstavničke skupštine, način formiranja u statutima kolonija*

1. UVOD

Nastankom kolonija i migracijom stanovništva razvila se potreba za formiranjem sudova zbog sporova nastalih među pojedincima u vezi sa njihovim pojedinačnim interesima ili između pojedinaca i kolonija. S obzirom da kolonije nisu bile samostalne, tako i pravo da se formira sud nije bilo u njihovoj nadležnosti. U početku bi kralj ovlastio guvernera da formira sud, dok su se vremenom razvijali i drugi načini na koji su sudovi nastajali, odnosno formiranje od strane predstavničke skupštine i u statutima samih kolonija. Još od ranog početka postojale su razlike između engleskog pravnog sistema i pravnog sistema u kolonijama. Svaka od kolonija je težila da razvije sopstveni društveni i politički sistem, te takav razvitak

* MA iur, advokatski pripravnik i doktorant na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, Advokat Ermin Silajdžić, Plato Skenderije, Terezije bb, 71 000 Sarajevo, harissilajdzic@hotmail.com

nije zaobišao ni sudski sistem.¹ S obzirom da primjena engleskog common law-a nije bila jednaka u kolonijama, to je u velikoj mjeri zavisilo od uslova u kolonijama.² U nastavku rada su objašnjeni nastanak sudova na teritoriji Sjeverne Amerike i vrste sudova koje su postojale na toj teritoriji.

2. NASTANAK KOLONIJALNIH SUDOVA U SJEVERNOJ AMERICI

Formiranje sudova vršilo se putem kraljevskih prerogativa, formiranjem od strane predstavničke skupštine i formiranjem u statutima kolonija. Prerogativ formiranja sudova je oduzet kralju donošenjem Zakona o pravima 1689. godine (Bill of Rights 1689). Zakonom je utvrđeno da kralj ne može formirati sudove na teritoriji Engleske, međutim, to se nije odnosilo na teritoriju kolonija u Sjevernoj Americi. Ove odredbe je najbolje objasnio poznati engleski pravnik Edvard Kouk (Sir Edward Coke).³ U svojim tumačenjima smatra da kralj u kolonijama može formirati sudove, te imenovati sudije, ali da se ne može miješati u sporove koji se nalaze pred tim sudom. Sudski postupak je bio namijenjen da odgovara američkim potrebama. Glavna obilježja tog postupka su bili neformalnost postupka, jednostavnost izjašnjavanja i neupućenosti sudija u pravo. Razlog tome je uzor na lokalne sudove u Engleskoj koji su bili poznati kolonijalnom stanovništvu.⁴ Formiranje sudova u novonaseljenim kolonijama nije značilo stvaranje dodatnih sudova već formiranje sudova na mjestima na kojima nisu ranije postojali.⁵

2.1. Formiranje sudova od strane guvernera kolonije

Formiranje sudova u kolonijama dolazilo je do izražaja u prvim pisanim kolonijalnim pravima, odnosno poveljama. Njih je mogla darovati Kruna (u krunskim kolonijama), trgovačka ili kompanijska društva (u kompanijskim kolonijama), ili pojedinci (u vlasničkim kolonijama).⁶ Međutim, bilo je slučajeva gdje povelja nije sadržavala takva ovlaštenja, a jedan od takvih primjera je kolonija

¹ Vranjac, D., *Uvod u pravni sistem Sjedinjenih Američkih Država u Uvod u pravo SAD*, Institut za uporedno pravo, Beograd, 2008, str. 16.

² Halapić, E., *Kratki uvod u angloameričko pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2019, str. 100-101.

³ Edvard Kouk (Sir Edward Coke) bio je britanski pravnik i političar čija je odbrana nadmoći common law-a protiv Stuartovih zahtjeva za kraljevskim prerogativama imala dubok utjecaj na razvoj engleskog prava i engleskog ustava. Opširnije o Sir Edwardu Cokeu može se naći na <https://www.britannica.com/biography/Edward-Coke> (15.02.2022). Prevod autor

⁴ Farnsworth E. A, i Sheppard, S., *An Introduction to the Legal System of the United States*, Oxford University Press, New York, 2010, str. 10.

⁵ Campbell, E., *The Royal Prerogative to Create Colonial Courts*, Sydney Law Review, vol. 4, br. 3, 1964, str. 352-352.

⁶ Festić, R., *Nešto o nastanku sudova u engleskim kolonijama u Sjevernoj Americi*, Godišnjak Pravnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, XXVII, 1980, str. 186.

Virdžinija (Virginia). Pojašnjenja radi, ovlaštenja koja su dodijeljena kompanijama u Virdžiniji nisu bila naznačena u povelji izdatoj 10. aprila 1606. godine već u “Člancima, uputstvima i naredbama” koje se odnose na slobode, građanska prava itd.⁷ Pored toga, posebno mjesto zauzimaju prava i slobode koje su propisane Velikom poveljom sloboda (Magna Carta Libertatum).⁸

Grad Filadelfija (Philadelphia) je dobio gradski sud guvernerskom poveljom 1681. godine. Tu povelju je izdao guverner Vilijam Pen (William Penn) po naredbi kralja.⁹ Nakon izdavanja povelja i naredbi o formiranju sudova, engleski kralj nije bio toliko upućen u formiranje sudova, način izbora sudija i sl. Engleski kralj je kroz povelje i posebna ovlaštenja koja je davao guvernerima imao preferencu da primjenjuje svoj autoritet u formiranju sudova.¹⁰ Kruna je imala jako široka ovlaštenja, a u tome se smatra ne samo da postavlja guvernera u osam krunskih kolonija, nego je mogla da poništi svaki zakon izdat od strane kolonijalnog zakonodavstva.

U krunskim kolonijama, guvernera je imenovao kralj, a u ostalim su guvernera imenovali trgovačko društvo (trgovačke kolonije) i vlasnik kolonije (vlasničke kolonije). Uz guvernera kao pomoćnik je postojalo vijeće koje je, sa izuzetkom za koloniju Masačusets, također imenovao kralj.¹¹ Često je guverner sa svojim vijećem funkcionisao kao sud opšte nadležnosti. Na početku XVII stoljeća preduzet je ključni korak u evoluciji sudova gdje su guverner i njegovo vijeće napustili svoju generalnu jurisdikciju. Svoju opštu nadležnost ustupili su posebnom sudu koji je bio formiran za ovu svrhu, a koji sud se sastojao od predsjednika i dva ili više članova.¹² Guverner Virdžinije Frensis Vajat (Sir Francis Wyatt) 1639. godine dobio je od kralja ovlaštenje da uz saglasnost svog vijeća formira jedan sud kojem je u nadležnost dato razmatranje imovinskih predmeta čija vrijednost spora nije prelazila iznos od deset funti sterlinga.¹³ Postupak u kolonijalnim sudovima u tom periodu je bio prilagođen američkim potrebama i neke od glavnih karakteristika postupka su

⁷ Luce, R., *Legislative Principles: History and Theory of Lawmaking by Representative Government*, Houghton Mifflin Co., Boston, 1930., str. 84.

⁸ Magna Carta Libertatum velika povelja o slobodama i pravima podanika, koju je engleski kralj Ivan Bez Zemlje (John Lackland) izdao pod pritiskom engleskih velikaša u Runimidu (Runeymead) pokraj Vinsdora (Windsor) 15.06.1215. godine. S vremenom je postala simbolom ograničenja samovoljne vladarove vlasti. Opširnije na <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=38022> (15.02.2022).

⁹ Vilijam Pen (William Penn) bio je vođa engleskog kvekerstva i zagovornik vjerske slobode, koji je nadgledao osnivanje američkog Commonwealtha u Pennsylvaniji kao utočišta za kvekere i druge vjerske manjine u Europi. Opširnije o Williamu Pennu na <https://www.britannica.com/biography/William-Penn-English-Quaker-leader-and-colonist> (16.02.2022). Prevod autor.

¹⁰ Surrency, E., C., *The Courts of American Colonies*, *The American Journal of Legal History*, vol. 11, br. 3, 1967., str. 263.

¹¹ Festić, R., *op. cit.*, str. 188.

¹² *Ibid.*, str. 189.

¹³ Frensis Vajat (Sir Francis Wyatt) je bio bio prvi engleski kraljevski guverner Virdžinije. Za Ameriku je otplovio 1. augusta 1621. godine na brodu George. Postao je guverner ubrzo nakon dolaska u oktobru, ponijevši sa sobom prvi pisani ustav za englesku koloniju. Opširnije na <https://www.geni.com/people/Sir-Francis-Wyatt-first-English-Royal-Governor-of-Virginia/600000005223215446> (16.02.2022). Prevod autor.

neformalnost i jedinstvenost koja je tipična za tehnički manje razrađene sisteme u kojima je sudija uglavnom slobodan u odnosu na postojeće pravo.¹⁴

Guverner Vilijam Kit (William Keith) je u Pensilvaniji (Pennsylvania) 1721. godine formirao Kancelarov sud, ali se formiranju istog suprotstavila predstavnička skupština te kolonije.¹⁵ Nakon smrti guvernera Vilijama Kita, Kancelarov sud se nije uspio održati. Kancelarov sud u Nju Jorku (New York) je doživio skoro identičnu sudbinu kao i Kancelarov sud u Pensilvaniji. Formirao ga je guverner Kornburi (Cornbury), ali ga novi guverner nije uspio održati.¹⁶

2.2. Formiranje sudova od strane predstavničke skupštine

Svaka kolonija imala je svoju predstavničku skupštinu, čije su članove birali punoljetni članovi muške populacije. Skupštine su predlagale zakone i izglasavale budžet javnih troškova i poreza. Zbog ispunjavanja obaveza koje nalaže zakonodavstvo, skupštine su zasjedale nekoliko puta godišnje, dok su pravosudnu funkciju redovno obavljale.

Predstavnička skupština u Istočnom Novom Džersiju osnovala je 1675. godine četiri pokrajinska suda (Country Courts). Ova skupština je na svom zasjedanju 1682. godine osudila liberalne ove provincije koji su nastojali formirati sudove prema naredbama guvernera.¹⁷ Skoro identičan sukob se desio između skupštine i guvernera u koloniji Nju Hempšir (New Hampshire) gdje je kraljevski guverner Edvard Kranfild (Edward Cranfield) odmah je pristupio formiranju sudova.¹⁸ Međutim, skupština je tražila da i ona sa jednim svojim predstavnikom učestvuje u formiranju sudova unutar same kolonije, s tim da je njen zahtjev je odbijen s obrazloženjem da nema ovlaštenja za stvaranje sudova. Prvo sveobuhvatno formiranje sudova u Nju Hempširu desilo se 1692. godine osnivanjem Vrhovnog suda i nižih sudova. U kasnijim izmjenama i dopunama zakona dodana je klauzula kojom se nameće minimalni iznos vrijednosti spora da bi slučaj bio riješen u okviru nadležnosti ovog suda.¹⁹

¹⁴ Festić, R., *Common Law i druge pravno-historijske teme*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2008, str. 82.

¹⁵ Vilijam Kit (Sir William Keith) bio zamjenik guvernera provincije Pennsylvania pod udovicom Williama Penna, Hannah Callowhill Penn. Opširnije na <https://horshamhistory.org/history/people/sir-william-keith-fountain-low> (17.02.2022). Prevod autor.

¹⁶ Edvard Hajd (Edward Hyde), grof od Korburija (Cornbury), bio je guverner Nju Jorka (New York) i Nju Džersija (New Jersey) od 1702-1708. Optužen je za korupciju rasipajući javna sredstva i porezne prihode u privatne svrhe. Opširnije na <https://edblogs.columbia.edu/histx3570-001-2014-1/2014/02/11/biography-of-edward-hyde-earl-of-cornbury-governor-of-new-york/> (17.02.2022). Prevod autor.

¹⁷ Festić, R., *op. cit.*, str. 192.

¹⁸ Edvard Kranfild (Edward Cranfield) je bio guverner provincije New Hampshire od 1682. do 1685., u administraciji koju je obilježilo neprijateljstvo između Kranfild i kolonista. Opširnije na <https://peoplepill.com/people/edward-cranfield/> (17.02.2022). Prevod autor

¹⁹ Goodman, L., S., *Mandamus in the Colonies - The Rise of the Superintending Power of American Courts - Part 2*, American Journal of Legal History, vol. 2, br. 1, 1957, str. 4.

2.3. Formiranje sudova kroz kolonijalne statute

Pravni sistem u kolonijama bio je regulisan statutima koje su kolonije donosile putem predstavničke skupštine. Forma statuta i njihova definiranost razlikovala se od kolonije do kolonije. Neki kolonijalni statuti su mogli biti ukinuti ukoliko su bili suprotni sa pravom ili trgovinskom politikom Engleske. U tu svrhu bila je pod kraljevim autoritetom formirana Komisija za trgovinu i plantaže (Lord of Trade and Plantations). Ova Komisija štitila je trgovačke interese metropole, nadgledala kolonijalne finansije, sistem pravosuđa i zakonodavstvo.²⁰

Roud Ajland (Rhode Island) i Konektikat (Connecticut) su bile jedine dvije kolonije koje su formirale sudove na osnovu kolonijalnih statuta. Konektikat je 1639. godine donio "Osnovne uredbe za Konektikat", te su ove uredbe sadržavale imenovanje guvernera, formiranje jednog tijela sastavljenog od savjetnika, te dom sastavljen od četiri predstavnika za svaki grad izabran opštim pravom glasa.²¹ Statutom je u Konektikatu 1665. godine osnovan Sud pomoćnika (Court of Assistants). Ovaj sud bio je sastavljen od guvernera ili zamjenika guvernera kao predsjedavajućeg i većine pomoćnika ili magistrata.²² Godinu dana kasnije, kolonija se dijeli na okruge u kojima su bili formirani okružni sudovi. Njihova nadležnost se odnosila na rješavanje svih građanskih predmeta.²³ Takva vrsta nadležnosti bila je ista kao kod Posebnog suda (Particular court).²⁴ Roud Ajland je bio skoro identičan slučaj kao i Konektikat. Čarls II (Charles II) je izdao kraljevsku povelju ovoj koloniji 1633. godine, te je ta povelja bila u upotrebi više od pola stoljeća nakon proglašenja Sjedinjenih Američkih Država i ostala osnovni akt Roud Ajlanda bez ikakve izmjene u tekstu do 1842. godine.²⁵ Sudovi su vršili nadzornu vlast i to je jasno definisano u statutu iz 1729. godine kojim je uspostavljen Vrhovni sud i niži sudovi.²⁶ Vrhovnom sudu je dodijeljena nadležnost nad svim stvarima i pitanjima u cjelini, kao što su te nadležnosti imali Sudovi običnih sporova, sud Kraljevog Stola ili Visoki finansijski sud u Engleskoj. Do donošenja zakona iz 1746. godine, opća nadležnost Vrhovnog suda je u potpunosti zabranjivala vršenje nadzornih vlasti.²⁷

²⁰ Festić, R., *op. cit.*, str. 193.

²¹ *Ibid.*, str. 193.

²² Goodman, L., S., *op. cit.*, str. 9.

²³ Poseban sud (Particular Court) je osnovan 1638. godine od strane Općeg suda (General Court). Često je nazivan Sud kvarteta jer se sastajao svaka tri mjeseca. Opširnije na <https://www.jud.ct.gov/ystday/history.html> (18.02.2022). Prevod autor.

²⁴ Goodman, L., S., *op. cit.*, str. 9.

²⁵ Karlo II (Charles II) bio je kralj Velike Britanije i Irske (1660–85), koji je vraćen na prijestolje nakon godina progonstva tijekom puritanskog Commonwealtha. Godine njegove vladavine poznate su u engleskoj historiji kao razdoblje restauracije. Njegova politička prilagodljivost i znanje o ljudima omogućili su mu da upravlja svojom zemljom kroz preokrete borbe između Anglikana, katolika i neistomišljenika koji su obilježili veći dio njegove vladavine. Opširnije na <https://www.britannica.com/biography/Charles-II-king-of-Great-Britain-and-Ireland> (18.02.2022). Prevod autor.

²⁶ Goodman, L., S., *op. cit.*, str. 15.

²⁷ *Ibid.*, str. 16-17.

3. VRSTE KOLONIJALNIH SUDOVA U SJEVERNOJ AMERICI

Na početku XVII stoljeća guverner i njegovo vijeće napustili su svoju nadležnost u vršenju krivičnog pravosuđa i prepustili je sudovima koji su formirani za takvu svrhu. U Virdžiniji dolazi do formiranja vrhovnog suda od strane guvernera, te je taj sud pored građanske nadležnosti imao nadležnost i za krivične predmete. Sudski sistem u kolonijama bio je uglavnom centralizovan, a to znači da je vrhovni sud svoja zasjedanja redovno održavao u glavnom gradu kolonije. Tako, primjera radi, možemo navesti da je vrhovni sud Virdžinije svoje zasjedanje održavao u Viliamsburgu (Williamsburg).²⁸ U kolonijalnom periodu postojala je podjela krivičnih djela: na teža, zvana felonija ili zločin (felony) i lakša zvana prijestupi ili prekršaji (misdemeanour). U teža krivična djela ulazila su ubistva s umišljajem, ubistvo u afektu, namjerno izazivanje požara, silovanje, provalna krađa i pljačka. Jedna od razlika u odnosu na Englesku je što unutar teških krivičnih djela, krivično djelo izdaje (treason) nije zauzimalo posebno mjesto.²⁹ Prisustvo porote u krivičnom postupku zavisilo je od krivičnog djela koje je počinjeno. Mirovne sudije su šematski presuđivale u slučajevima koji su se odnosili na lakša krivična djela i za njih se nije formirala porota, dok se a teška krivična djela formirala porota. U periodu kolonija u Sjevernoj Americi sudovi su prihvatili mnoge kazne engleskog krivičnog prava. Iako su u suštini one bile surove, prihvaćeni su razni oblici tjelesnih kazni poput bičevanja i odsjecanja pojedinih dijelova tijela. Kolonijalni sudovi su posebno prihvatili smrtnu kaznu, dok su postojale i kazne zatvora na određeni vremenski period, te imovinske kazne poput konfiskacije imovine i novčane kazne. Uslovna osuda engleskog krivičnog zakonodavstva (tzv. "iskušenje osuđenika") nije bila poznata u kolonijama niti u Sjedinjenim Američkim Državama.³⁰ Jedna od čestih kazni bio je progon. Iako progon iz jedne zajednice djeluje kao novi početak za učinitelja krivičnog djela, kazna je imala ozbiljne posljedice za osuđenika. Većina zajednica u kolonijalnoj Americi imala je primat na usku povezanost ljudi unutar zajednice, što znači da svaki stranac ostaje stranac bez obzira koliko vremena provede u novoj sredini te pokuša krenuti ispočetka. Ukoliko bi se osuđena osoba vratila u zajednicu iz koje je protjerana, kolonijalni sudovi bi ju osudili na smrt.³¹

Guverneri koje je postavio kralj u kolonijama dobili su od kralja ovlaštenje da osnivaju Kancelarove sudove odnosno sudove pravičnosti. Skoro svi sudovi pravničnosti, osim onih u koloniji Merilend (Maryland), bili su stvoreni izvršnom akcijom guvernera.³² Merilend je bila jedina kolonija u kojem je Kancelarov sud (Chancery Court) formirala predstavnička skupština. Filip Kalvert (Philip Calvert)

²⁸ Festić, R., *Neke karakteristike natanka i razvoja krivičnih sudova u engleskim kolonijama u Americi*, Zbornik Pravnog fakulteta u Mostaru, br. II-III, 1980-1981, str. 560.

²⁹ Surrency, E., C., *op. cit.*, str. 269.

³⁰ Festić, R., *op. cit.*, str. 562.

³¹ Hatfield, S. A., *Criminal Punishment in America: From the Colonial to the Modern Era*, United States Air Force Academy Journal of Legal Studies, br. 1, 1990, str. 146

³² Festić, R., *Nastanak i razvoj kancelarovih sudova u engleskim kolonijama u Sjevernoj Americi*, Godišnjak Pravnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, br. XXVIII, 1980., str. 341.

je bio postavljen za guvernera ove kolonije 1660. godine, te je pored te funkcije obnašao i funkciju kancelara.³³ Pored guvernera, sud se sastojao od pet ili više članova vijeća i imao je istu moć i autoritet kao i u Engleskoj.³⁴ U kolonijama gdje su formirani Kancelarovi sudovi postojala su dva načina organizovanja suda u pogledu njegovog sastava: prvi, po kojem je sudom rukovodio guverner i drugi, po kojem se sud sastojao od guvernera i članova vijeća.³⁵ Kancelarovi sudovi u kolonijama su zasjedali samo u glavnom gradu kolonije što je uzrokovalo veliki broj žalbi na ovakvu vrstu centralizacije. Kancelarovi sudovi u kolonijama najčešće su izdavali specijalne naredbe kojima se tuženoj strani zabranjivalo činjenje određene radnje. Pored toga izdavali su naloge za izvršenje neke radnje kako bi tuženi izvršio svoju obavezu. Ukoliko bi tuženi odbio da izvrši naredbu, guverner ga je mogao kazniti novčanom kaznom ili zatvorom zbog nepoštivanja suda, sve dok tuženi ne bi izvršio svoju obavezu.³⁶ Sud pravičnosti može preuzeti slučaj u stvarima i nad stranim tuženim osobama u svoju nadležnost kada je napravljena procesna greška ili počinjena nepravda. Sve što je potrebno jeste da se stranke pojave pred sudom bez obzira što se iste trebaju suditi u drugoj koloniji i to ne oduzima sudu nadležnosti u rješavanju datog slučaja. Naravno, pretpostavlja se da predmet ima sve elemente i zahtjeve koji su potrebni da bi se uvrstio u opseg pravičnosti, a ako su sve stranke prisutne, nema jasnog razloga zašto se slučaj ne bi odobrio.³⁷

Skoro sve kolonije su u prvim godinama u velikoj mjeri ovisile o pomorskoj trgovini. Mnoge kolonije su nadležnost za rješavanje ovih predmeta u početku davale okružnim sudovima. Međutim, okružni sudovi nisu bili poznati sa tradicionalnim pravilima pomorskog prava. Vremenom su kolonijalne vlasti osnovalе sudove Admiraliteta (Admiralty Court).³⁸ Ovi sudovi će nastati poslije 1697. godine.³⁹ Nadležnost kolonijalnih sudova Admiraliteta bila je, u skladu odredbama zakona, kao admiralitetska nadležnost Visokog suda u Engleskoj.⁴⁰ Da bi neko iz kolonija mogao doći u obzir da bude kandidat za sud Admiraliteta morao je biti član advokatskog udruženja. Pored članstva u advokatskom udruženju, za sudije Admiraliteta nije traženo neko posebno admiralitetsko obrazovanje. Uglavnom su sudije vrhovnih sudova u kolonijama obavljale i funkciju sudija u

³³ Filip Kalvert (Philip Calvert) bio je glavni pravni službenik u koloniji. Kao kancelar osnovao je kancelarov sud koji je pomno pratio engleski proceduru. Bio je to jedan od rijetkih sudova koji su funkcionirali u američkim kolonijama. Opširnije na <https://msa.maryland.gov/megafile/msa/speccol/sc3500/sc3520/000100/000199/html/199extendedbio.html> (20.02.2022.) Prevod autor.

³⁴ Wilson, S. D., *Courts of Chancery in America - Colonial Period*, American Law Review, vol. 18, br. 2, 1884

³⁵ Surrency, E., C., *op. cit.*, str. 273.

³⁶ Festić, R., „Nastanak i razvoj...“, *op. cit.*, str. 345.

³⁷ Levin, C., *Extra-Territorial Jurisdiction of Courts of Chancery*, Notre Dame Lawyer, vol. 9, br. 4, 1934., str. 411.

³⁸ Harrington, M. P., *The Legacy of the Colonial Vice Admiralty Courts (Part I)*, Journal of Maritime Law and Commerce, vol. 26, br. 4, 1995, str. 581

³⁹ Festić, R., *Sudovi Admiraliteta u engleskim kolonijama u Sjevernoj Americi*, Godišnjak Pravnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, br. XXIX, 1981., str. 222.

⁴⁰ Scott, F., R., *Admiralty Jurisdiction and Colonial Courts*, Canadian Bar Review, vol. 6, br. 10, 1928., str. 781.

sudovima Admiraliteta.⁴¹ Najveći dio nadležnosti sudova Admiraliteta u kolonijama odnosio se na pomorsko pravo. Tu su bile uključene građanske i krivične stvari vezane za moreplovstvo, kao što su: tiranija, piratstvo, osiguranje brodova, sudar brodova, havarije, naknada u slučaju spašavanja ljudi, davanje zajma brodovlasniku za troškove putovanja broda, ugovori o angažovanju mornara i drugo.⁴² Vremenom se nadležnost sudova Admiraliteta povećavala, te se ta nadležnost se proširila na poreze i carine, što je dovelo do velike nepopularnosti u kolonijalnom društvu. Nedostatak američkog suda zaduženog za finansije, što nije bio slučaj sa Engleskom, zbog Visokog finansijskog suda, značio je da će se rješavanje poreskih i carinskih slučajeva odvijati u admiralskim sudovima. Razlika je bila ta što su se slučajevi pred Visokim finansijskim sudom u Engleskoj odvijali uz prisustvo porote, dok su takvi slučajevi u kolonijalnim sudovima Admiraliteta odvijali bez prisustva porote.⁴³ Status ovog suda ostaje nepromijenjen sve do 1763. godine kada Engleska pokreće restriktivnu finansijsku politiku prema kolonijama.⁴⁴ U 1767. godini stupa na snagu zakon kojim se odobrava stvaranje nekoliko sudova Vice – Admiraliteta, a to je doprijenjelo stvaranju četiri nova suda, i to u Halifaksu (Halifax), Bostonu, Filadelfiji (Philadelphia) i Čarlstonu (Charlestone).⁴⁵ Nadležnost sudova Vice – Admiraliteta u Americi odnosila se na oblasti poput utvrđivanja svih pomorskih pitanja, utvrđivanja svih slučajeva u vrijeme rata ili neprijateljstava, istovremenu nadležnost u slučajevima oduzimanja imovine i krivičnih djela nastalih kršenjem bilo kojeg trgovačkog prava, kao i nadležnost nad kraljevskim ribama i drvećem.⁴⁶ Pored toga, ovi sudovi su rješavali slučajeve koji se odnose na spašavanje ljudi na otvorenom moru, pomorske ugovore i slučajeve koji se odnose na oštećenje tereta.⁴⁷

Ranoj uspostavi instituta mirovnih sudija (Justices of the Peace) su doprinijela dva faktora. Prvi je vezan za nemogućnost uspostave redovnih sudova, čemu je posebnu prepreku predstavljao nedostatak obrazovanih pravnika, te nepostojanje pravne literature. Drugi faktor je povezan sa kolonistima, jer većina je bila engleskog porijekla, te je sa sobom nosila tradicije svoje zemlje.⁴⁸ Skoro sve kolonije koje su imale mirovne sudije su formirale kvorum, koji je poznat kao “Justices of the quorum” koji je bio u stalnom zasjedanju. Postojao je međutim i drugi sastav mirovnih sudija pod nazivom “quarter” zasjedanje (Courts of the quarter sessions), koji je zasjedao u određenim vremenskim razmacima. Pored ova dva sastava,

⁴¹ Festić, R., „Sudovi Admiraliteta...“, *op. cit.*, str. 226.

⁴² *Ibid*, str. 226.

⁴³ Clark, D. S., *Comparative law in British Colonial America*, American Journal of Comparative Law, vol. 59, br. 3, 2011, str. 667.

⁴⁴ Halapić, E., *Vrhovni sud Sjedinjenih Američkih Država (1790-2005)*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2015, str. 23

⁴⁵ Festić, R., „Sudovi Admiraliteta...“, *op. cit.*, str. 224.

⁴⁶ Surrency, E., C., *Courts of American Colonies*, The American Journal of Legal History, vol. 11, br. 4, 1967., str. 356.

⁴⁷ Harrington, M. P., *The Legacy of the Colonial Vice Admiralty Courts (Part II)*, Journal of Maritime Law and Commerce, vol. 27, br. 2, 1996, str. 326.

⁴⁸ Festić, R., *Mirovne sudije u engleskim kolonijama u Sjevernoj Americi*, Zbornik Pravnog fakulteta u Mostaru, br. IV, 1982-1983., str. 247.

postojale su i "male sesije" kojima su zasjedala dvoje sudija.⁴⁹ Dužnosti mirovnih sudija bile su brojne, a uključivale su sudske i upravne funkcije. Mirovne sudije su bili jedini okružni dužnosnici i stoga su bili zaduženi za obučavanje pripravnika, izdavanje dozvola različitih vrsta, istraživanje zločina na njihovom području i održavanje potoka i rijeka u smislu čuvanja od prepreka. Značajan dio njihovog vremena bio je podsvećen nadzoru i naređivanju postavljanja cesta u cijeloj zemlji, dok su u nekim kolonijama bili zaduženi za prikupljanje različitih vrsta poreza.⁵⁰ Unutar kolonijalnih sudova značajno je spomenuti i Sirotinjske sudove (Orphan's Courts) za koje su uglavnom bile zadužene mirovne sudije. Ovi sudovi su bili prvo osnovani u Pensilvaniji (Pennsylvania) i Delaveru (Delaware) unutar nekih okruga na osnovu odredbi skupština ovih kolonija. Mirovne sudije u ovim sudovima su rješavali pitanja imovine siromašnih građana, maloljetnih lica, testamentarna pitanja i dr.⁵¹ Najveću nadležnost mirovnih sudija možemo naći u sudovima za male prekršaje (Small Claims Court). Sud za male prekršaje bio je sud stvoren statutom, sa određenim dužnostima i ovlaštenjima, te je dizajniran je za pružanje sudskog rješavanja sporova male vrijednosti. Postupak pred ovim sudom je značajan zbog ekonomičnosti, brzine i jednostavnosti.⁵²

Svaka kolonija je formirala Prvostepeni sud (Trial Court) kojim je predsjedavao predsjednik suda, a čija se jurisdikcija protezala za cijelu koloniju. Ovi sudovi su se različito nazivali u pojedinim kolonijama.⁵³ Apelacioni sud (Court of Appeals) nastao je onog momenta kad su guverner i njegovo vijeće počeli da rješavaju žalbe na odluke kolonijalnih sudova.⁵⁴ Najčešći usvojeni razlozi za žalbu su bili zbog formalne pogreške nižeg suda tzv. "Writ of error". Pred apelacionim sudovima nije bilo novog suđenja, porote ili svjedoka. Saznanja o slučaju sudija je dobijao jedino iz zapisnika koji je mogao ukazivati na formalnu grešku prvostepenog postupka.⁵⁵ Stranke su mogle podnositi ovim sudovima i detaljne pisane izvore da bi potvrdile svoje zahtjeve. Usmeno kazivanje na apelacionom sudu bilo je ograničeno za pravna pitanja i stranke su mogle predlagati one presude koje su smatrali relevantnim.⁵⁶

Tajni savjet (Privy Council) predstavlja posljednju instancu u vezi sa izjavljivanjem pravnih lijekova na odluku suda. Ukoliko bi pojedinac bio oštećen nekom odlukom kolonijalnog suda, on bi podnosio žalbu Tajnom savjetu. Tajni savjet primio je mnogo pritužbi na lokalne probleme koji su nastojali ispraviti preporučenim mjerama. To je često rezultiralo pismima kraljevskim guvernerima, upućujući ih na poduzimanje koraka u skladu sa zakonom datim ovlaštenjima.

⁴⁹ Festić, R., „Mirovne sudije...“ *op. cit.*, str. 248.

⁵⁰ Surrency, E., C., „Courts of American...“, *op. cit.*, str. 349.

⁵¹ Festić, R., „Mirovne sudije...“ *op. cit.*, str. 249.

⁵² Bradley, J., S., *Benefits, Functions, and Procedures of Small-Claims Courts*, Monthly Labor Review, vol. 50, br. 1, 1940., str. 16.

⁵³ Festić, R., *Apelacioni sudovi u engleskim kolonijama u Sjevernoj Americi*, Godišnjak Pravnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, br. XXX, 1983., str. 241.

⁵⁴ Surrency, E., C., „Courts of American...“, *op. cit.*, str. 364.

⁵⁵ Festić, R., „Apelacioni sudovi...“, *op. cit.*, str. 242.

⁵⁶ *Ibid.*, str. 242.

Kada je Tajni savjet dobivao pritužbe u vezi s provođenjem pravde, kraljevskim je guvernerima općenito bilo naloženo da provjere da li je pravda izvršena.⁵⁷ Druga metoda nadzora Tajnog savjeta uključivala je preispitivanje odluka najvišeg suda u svakoj koloniji, što će posljedično prednjem reći da je Tajni savjet posljednja intanca u vezi sa odlučivanjem povodom podnesenih pravnih lijekova.⁵⁸

4. ZAKLJUČAK

Period kada su postojale kolonije u Sjevernoj Americi predstavlja specifičan period u ranoj američkoj historiji koji je vrijedan istraživanja. Kontinuiranim naseljavanjem stanovništva vremenom se stvarala potreba za osnivanjem novih sudova. S tim u vezi, kroz rad se mogu prepoznati tri načina formiranja sudova u kolonijalnom periodu. Istraživanjem relevantne domaće i strane literature prikazana su tri načina formiranja sudova i to: formiranje od strane guvernera, formiranje od strane predstavničke skupštine i formiranje u statutima samih kolonija. Istraživanjem su prikazani načini formiranja sudova, uz prezentovanje primjera za svaki pojedini način od navedenih. Svrha rada je bila, pored detaljnog prikazivanja svih vrsta sudova u kolonijama, analiziranje komparativnih sličnosti sa sudovima u Engleskoj, s tim što je u radu ukazano na obzirom na promjenu nadležnosti, kao i na protok vremena, na razlike u odnosu na sudove u Engleskoj. Cjelokupna pravna situacija važila je do donošenja Deklaracije o nezavisnosti 04. jula 1776. godine. Također, donošenjem Zakona o sudstvu iz 1789. godine uspostavlja se skelet federalnog sudskog sistema i ove vrste sudova prestaju da postoje na teritoriji Sjedinjenih Američkih Država. S tim u vezi, jedan od rezultata određenog oblika federalizma koji je izrastao u Sjedinjenim Državama je pravosudna struktura u kojoj nacionalni sistem federalnih sudova funkcionira zajedno s državnim sudovima.⁵⁹ Proglašenjem nezavisnosti dolazi do okončanja jedne epohe i donošenjem Zakona o sudstvu iz 1789. godine, Sjedinjene Američke Države započinju novu epohu američke historije.

LITERATURA

Knjige i članci:

1. Bradway, J., S., *Benefits, Functions, and Procedures of Small-Claims Courts*, Monthly Labor Review, vol. 50, br. 1, 1940.
2. Campbell, E., *The Royal Prerogative to Create Colonial Courts*, Sydney Law Review, vol. 4, br. 3, 1964.
3. Clark, D. S., *Comparative law in British Colonial America*, American Journal of Comparative Law, vol. 59, br. 3, 2011.

⁵⁷ Surrency, E., C., „Courts of American...”, *op. cit.*, str. 367.

⁵⁸ O'Connor, S., H.; Bilder, M., S., *Appeals to the Privy Council before American Independence: An Annotated Digital Catalogue*, Law Library Journal, vol. 104, br. 1, 2012., str. 85.

⁵⁹ Farnsworth, E. A., i Sheppard, S., *op. cit.* str. 44.

4. Farnsworth, E. A., Sheppard, S., *An Introduction to the Legal System of the United States*, Oxford University Press, New York, 2010.
5. Festić, R., *Nešto o nastanku sudova u engleskim kolonijama u Sjevernoj Americi*, Godišnjak Pravnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, XXVII, 1980.
6. Festić, R., *Nastanak i razvoj kancelarovih sudova u engleskim kolonijama u Sjevernoj Americi*, Godišnjak Pravnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, br. XXVIII, 1980.
7. Festić, R., *Neke karakteristike nastanka i razvoja krivičnih sudova u engleskim kolonijama u Americi*, Zbornik Pravnog fakulteta u Mostaru, br. II-III, 1980-1981.
8. Festić, R., *Sudovi Admiraliteta u engleskim kolonijama u Sjevernoj Americi*, Godišnjak Pravnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, br. XXIX, 1981.
9. Festić, R., *Mirovne sudije u engleskim kolonijama u Sjevernoj Americi*, Zbornik Pravnog fakulteta u Mostaru, br. IV, 1982-1983.
10. Festić, R., *Apelacioni sudovi u engleskim kolonijama u Sjevernoj Americi*, Godišnjak Pravnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, br. XXX, 1983.
11. Festić, R., *Common Law i druge pravno-historijske teme*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2008.
12. Goodman, L., S., *Mandamus in the Colonies - The Rise of the Superintending Power of American Courts - Part 2*, American Journal of Legal History, vol. 2, br. 1, 1957.
13. Halapić, E., *Vrhovni sud Sjedinjenih Američkih Država (1790-2005)*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2015.
14. Halapić, E., *Kratki uvod u angloameričko pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2019.
15. Harrington, M. P., *The Legacy of the Colonial Vice Admiralty Courts (Part I)*, Journal of Maritime Law and Commerce, vol. 26, br. 4, 1995.
16. Harrington, M. P., *The Legacy of the Colonial Vice Admiralty Courts (Part II)*, Journal of Maritime Law and Commerce, vol. 27, br. 2, 1996.
17. Hatfield, S. A., *Criminal Punishment in America: From the Colonial to the Modern Era*, United States Air Force Academy Journal of Legal Studies, br. 1, 1990.
18. Levin, C., *Extra-Territorial Jurisdiction of Courts of Chancery*, Notre Dame Lawyer, vol. 9, br. 4, 1934.
19. Luce, R., *Legislative Principles: History and Theory of Lawmaking by Representative Government*, Houghton Mifflin Co., Boston, 1930.
20. O'Connor, S., H.; Bilder, M., S., *Appeals to the Privy Council before American Independence: An Annotated Digital Catalogue*, Law Library Journal, vol. 104, br. 1, 2012.
21. Scott, F., R., *Admiralty Jurisdiction and Colonial Courts*, Canadian Bar Review, vol. 6, br. 10, 1928.
22. Surrency, E., C., *The Courts of American Colonies*, The American Journal of Legal History, vol. 11, br. 3, 1967.
23. Surrency, E., C., *Courts of American Colonies*, The American Journal of Legal History, vol. 11, br. 4, 1967.

24. Vranjac, D., *Uvod u pravni sistem Sjedinjenih Američkih Država u Uvod u pravo SAD*, Institut za uporedno pravo, Beograd, 2008, str. 16.
25. Wilson, S. D., *Courts of Chancery in America - Colonial Period*, American Law Review, vol. 18, br. 2, 1884.

Mrežni izvori:

1. Archives of Maryland. Phillip Calvert (1626-1682). <https://msa.maryland.gov/megafile/msa/speccol/sc3500/sc3520/000100/000199/html/199extendedbio.html> pristupljeno 20.02.2022.
2. Charles II. Britannica. <https://www.britannica.com/biography/Charles-II-king-of-Great-Britain-and-Ireland> pristupljeno 18.02.2022.
3. Edblogs Columbia. Biography of Edward Hyde. <https://edblogs.columbia.edu/histx3570-001-2014-1/2014/02/11/biography-of-edward-hyde-earl-of-cornbury-governor-of-new-york/> pristupljeno 17.02.2022.
4. Geni. Sir Francis Wyatt, first English Royal Governor of Virginia. <https://www.geni.com/people/Sir-Francis-Wyatt-first-English-Royal-Governor-of-Virginia/6000000005223215446> pristupljeno 16.02.2022.
5. HPHA. Sir William Keith. <https://horshamhistory.org/history/people/sir-william-keith-fountain-low> pristupljeno 17.02.2022.
6. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Magna Charta. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=38022> pristupljeno 15.02.2022.
7. Particular Court. <https://www.jud.ct.gov/ystday/history.html> pristupljeno 18.02.2022.
8. People Pill. Edward Cranfield. <https://peoplepill.com/people/edward-cranfield/> pristupljeno 17.02.2022.
9. Sir Edward Coke. Britannica. <https://www.britannica.com/biography/Edward-Coke> pristupljeno 15.02.2022
10. William Penn. Britannica. <https://www.britannica.com/biography/William-Penn-English-Quaker-leader-and-colonist> pristupljeno 16.02.2022

ORIGIN AND TYPES OF COLONIAL COURTS IN NORTH AMERICA

This paper presents judicial system of the colonies on the territory of North America. After a short introduction, the first part of the paper explains the ways of creating courts within the colonies, in connection with this, it is important to point out that the courts were established in three ways, and each one of them will be explained individually in the paper. In the second part of the paper, the types of courts within the colonies are explained and certain similarities and differences are explained in relation to the same courts in England. The aim of this paper is to present the way courts were established, with the presentation of examples, in the colonies on the territory of North America, and furthermore, the purpose of this paper is to show the types of courts that existed in the newly created territory. This paper presents a historical display of the origin and types of courts in the colonial period, and historical and comparative methods were used for making this paper. Using historical methods, the ways of establishment and types of courts in the colonies are shown, while the comparative method shows similarities and differences in relation to certain courts in England. In addition, the author used general scientific methods such as classification, analysis, generalization, concretization and description. Last part of this paper is conclusion and it summarizes the results of the research and provides a critical review of research.

Key words: *colonies in North America, establishment of the courts, way of establishment of the courts by governor, way of establishment of the courts by representative assembly, way of establishment of the courts using statutes.*